

door
Piet Smit,
redacteur
CRM Nieuws

Een dag met rasorganist Aarnoud de Groen

Hij was acht jaar oud, toen een neef en nicht hem meenamen naar een orgelconcert. Vanaf dat moment wist hij wat hij wilde worden: organist. Enige tijd na de plotselinge, tragische dood van CRM's vaste begeleider Addie de Jong werd hij benaderd diens taak op zich te nemen, een verzoek waaraan hij na ampel beraad met graagte gehoor gaf.

Inmiddels ondersteunt Aarnoud Anne de Groen al weer ruim elf jaar menige medewerking dan wel uitvoering van het Haagse mannenkoor, maar dat is geen dagtaak. Redenen te over deze bevlogen musicus eens een doordeweekse dag te volgen.

ZIJN eerste lessen kreeg Aarnoud op negenjarige leeftijd. Hij had talent en al spoedig begeleidde hij de kerkzang. Uit belangstelling en ook omdat het bij de verbreding van zijn vaardigheid paste, benaderde hij zoveel mogelijk organisten met het verzoek een keer op hun orgel te mogen komen spelen. Zo ook Aad van der Hoeven. Aarnoud herinnert zich nog precies de woorden en de intonatie van diens reactie: 'Maar natuúúrlíjk jong, hartstikke leuk, kom maar gauw langs...!' De imitatie is verbluffend en een glimlach verschijnt op zijn gezicht. 'Heel wat jaren later vond de hernieuwde kennismaking plaats, toen Aad en

Addie in de Julianakerk mij registreerden bij een solo tijdens medewerking door het CRM aan de eredienst.'

Ter voorbereiding heb ik een dag-schema van Aarnoud toe-

ge-e-maild gekregen. Dat ziet er als volgt uit:

09.00-12.30 uur	studeren
12.30-13.30 uur	leerling
14.00 uur	bezoek uitvaartondernemer
14.15-17.00 uur	studeren in de H. Bonifatiuskerk (Rijswijk)

Even dreigt er een kink in de kabel te komen - een hardnekkige verkoudheid begint door te zetten - en voor de zekerheid is het orgelspel bij twee uitvaarten afgezegd, maar afblazen is geen optie.

Het desondanks geplande bezoek aan de uitvaartondernemer ligt ditmaal in de privésfeer, maar doorgaans zijn er wekelijks vijf tot tien medewerkingen aan uitvaarten. 'Bruiloften komen beduidend minder vaak voor', weet Aarnoud, 'ongetwijfeld het gevolg van de voortschrijdende secularisering.'

Zijn hoofdtaak is kerkorganist en als zodanig is Aarnoud verbonden aan de *Bethlehemkerk* aan de Laan van Meerdervoort. Daar bespeelt hij het befaamde *Vierdagorgel* wat hij ook al deed, toen het nog deel uitmaakte van de inventaris van de inmiddels buiten kerkelijk gebruik gestelde Julianakerk.

Wij hebben afgesproken het dagje meelopen in *zijn* kerk te starten. 'Kom maar achterom, de deur is waarschijnlijk open en anders vind je daar de bel.'

In het zaaltje naast die deur zie ik een groep dames op leeftijd bijeen, naar Aarnoud later verduidelijkt de Creclub. De deur is open!

Bij binnenkomst hoor ik de eerste orgelklanken, een maat spel, stilte, waarna de maat opnieuw wordt gespeeld. Ging zeker niet helemaal naar wens, flitst er door mij heen.

Via de wenteltrap bereik ik de orgelgalerij: middenop hét orgel en verder staan er op de galerij kasten met hoofdzakelijk bladmuziek, monitors, een videocamera op statief, rommel en ... een knus zitje.

‘Wil je koffie?’ De aanmaak van *koek en zopie* behoort ook tot Aarnouds routine. Zijn brouwsel smaakt prima, zo gezeten in de riante fauteuils van het zitje.

‘Die vond ik op de torenzolder, toen ik hier in het begin op verkenning ging. Dit meubilair is ongeveer driekwart eeuw oud en stond in de koninklijke loge. De originele bekleding zit er nog op, mooi bewerkt hout ook, echt vakwerk kun je wel stellen.’

In veel Haagse kerken blijkt zo’n loge aanwezig te zijn, je bent residentie of je bent het niet!

Op een kastje staat een model dat grote overeenkomst met het orgel vertoont.

‘De bouw van dit orgel voor de Julianakerk liep flinke vertraging op, maar om de gemeenteleden toch een idee te geven van wat komen zou, heeft *Heleen van der Weel* - destijds leerling bij de toenmalige organist van de Juliana, *Henk*

Herzog - een maquette van het ontwerp gemaakt. Echter, de pedaaltoeren aan weerszijde van het orgelfront konden vanwege de intussen toegenomen eindkosten niet worden gefinancierd. Toen het naar hier zou worden verplaatst, heb ik er bij de kerkenraad op aangedrongen alsnog het oorspronkelijke ontwerp gestand te doen. Dat bleek nog steeds te begroterlijk, zodat mijn wens - helaas - niet in vervulling is gegaan.’

Eigenlijk is deze orgelgalerij zijn werkplek, tegelijkertijd studeerkamer en leslokaal. Vrijwel dagelijks is hij er te vinden, daar waar hij zijn hobby

als beroep kan uitoefenen. Hier bereidt hij zijn concerten voor en oefent hij de koorbegeleidingen.

Hij geeft er ook les aan zijn leerlingen. Die verschillen nogal in leeftijd: de jongste net 14 jaar, de oudste al gepensioneerd.

Vandaag is de leerling een oud-docent Frans die zo’n drie jaar les heeft.

‘Ik vind het een leuk tijdverdrijf, het sluit aan bij de Franse cultuur - toch een beetje mijn terrein - maar ik zou mijzelf niet als

fanatiek willen bestempelen’, aldus student Kees H. die eerder door Aarnoud is getypeerd als een bescheiden man. Om hem niet onnodig in verlegenheid te brengen, is afgesproken dat ik de eerste vijf à tien minuten zal blijven voor het opdoen van indrukken, maar mij daarna terugtrek. Als ik een kleine drie kwartier later de kerkzaal

Dit meubilair is driekwart eeuw oud en stond in de koninklijke loge

weer binnenkom, hoor ik nog net *Á Toi la Gloire* opklinken: aan de boom kent men de vruchten.

Na het vertrek van Kees komt het gesprek op orgels en het bespelen ervan.

Ik kom terug op wat er door mijn hoofd flitste, toen ik de kerkzaal voor het eerst betrad. ‘Ging het fout, moest je die maat, dat loopje, opnieuw oefenen?’ Dan blijkt direct mijn onkunde: zó was het door de componist bedoeld! Aarnoud voegt

toe dat hij deze compositie van de hand van *Ronald de Jong* als hommage aan hem heeft opgenomen in het concertprogramma dat hij binnenkort zal uitvoeren in Zoetermeer, en wel op het orgel van de bewuste componist. ‘Dat doe ik wel vaker. Heel wat collega’s vinden het erg leuk interpretaties van hun muziek door andere musici te beluisteren. Bovendien het is best eervol als een van jouw stukken op je eigen orgel voor - ook nog eens - eigen publiek wordt vertolkt.’

Een bruggetje naar Aarnouds favoriete componisten is snel geslagen.

'Ik heb veel bewondering voor componisten uit verschillende tijdperken: *Vierne, Reger, Buxtehude*, om een paar te noemen. Maar mijn absolute voorkeur gaat uit naar *Johann Sebastian Bach*. Zo rijk, gevarieerd, harmonieus en razend knap gecomponeerd is zijn muziek: je raakt nooit uitgestudeerd, nooit erop uitgekeken. Telkens weer ontdek of ontwikkel je nieuwe inzichten en dus ook interpretatiemogelijkheden van zijn muziek, zeker omdat Bach nauwelijks aanwij-

zingen voor de manier van uitvoering voorschreef.'

Voor het eerdergenoemde concert in Zoetermeer heeft Aarnoud naast De Jongs compositie onder meer *Sonata Nr. 3* opgenomen. 'Bach componeerde - volgens zijn eerste biograaf Forkel - dit stuk, onderdeel van een serie van zes, speciaal voor zijn oudste

zoon, de eveneens getalenteerde Wilhelm Friedemann. Op een gegeven moment moeten alle leden zwaar aan de bak.' Meteen daarop speelt Aarnoud een gedeelte voor en verbijstert mij de virtuositeit die het enigszins behoorlijk vertolken van dit stuk vereist.

Dat Aarnoud meeverhuisde met het *Vierdagorgel* zegt iets over zijn liefde voor dit instrument.

'Ik bespeel het nu ruim achttien jaar en het verveelt nog geen moment! Toch blijft het voor mij aantrekkelijk zoveel mogelijk orgels, waar ook in binnen- of buitenland te leren kennen.

Veel organisten zijn in eerste instantie wat terughoudend, maar meestal eindigt een bezoek aan hun domein met het mogen bespelen van hun orgel. In Nederland vind ik, naast mijn eigen orgel, onder meer dat in de Kampense Bovenkerk en de Haagse Lutherse kerk prachtige instrumenten. In het buitenland, met name in Frankrijk, staat het hoofdorgel van de Parijse Notre Dame op de eerste plaats.

Heeft alleen orgelmuziek zijn voorkeur? 'Gelukkig niet. Mijn muzikale smaak is heel divers, maar beperkt zich wel tot de *serieuze* muziek. Met jazz of popmuziek heb ik niets.'

'Of ik in Aad van der Hoeven's voetsporen zal treden? Nee, mijn ambities liggen niet op het terrein van koordirectie, wel op dat van concerten en begeleiden. Daar heb ik mijn handen nu al vol aan en er blijft helaas voor andere

Mijn ambities liggen niet op het terrein van koordirectie

hobby's weinig tijd over. Maar ja, je weet maar nooit, wat niet is kan nog komen.'

Hoewel nog lang niet uitgepraat, dringt de tijd en verplaatsen we ons in colonne van twee naar de H. Bonifatiuskerk in het aangrenzende Rijswijk. Daar geeft Aarnoud de eerste zondagmiddag na deze dag een gratis toegankelijk concert met werken van vijf componisten.

'Het orgel staat er nog', merkt Aarnoud op bij het betreden van de kerkzaal. Langs een aantal ceramische tegeltableaus, onderdeel van de kruiswegstaties, komen we bij de toegangsdeur naar de orgelgalerij. Het bordje op de deur vermeldt: 'Alléén voor koorleden.' En organisten, voeg ik er stil aan toe.

Boven aangekomen lopen we de vaste organist van de H. Bonifatiuskerk tegen het lijf. Die blijkt met een mesje en wat lijm af en toe een windlade van het orgel provisorisch te repareren.

Het komt goed uit dat hij aanwezig is, want al snel zijn beide klavierkunstenaars verwickeld in een aangenaam, doch nuttig gesprek. Zo heeft een van de toetsen de neiging te blijven hangen en levert een deels uitgetrokken register een lelijk klinkende en daarom ongewenste ontstemming op.

De temperatuur in de kerk zal op de middag van het concert op de juiste hoogte zijn en tot slot meldt Aarnouds collega dat voor de broodnodige restauratie van dit orgel nog twee offertes in de race zijn. 'Waarschijnlijk wordt het de Tsjechische orgelbouwer.' Met de opmerking dat hij het een

leuk programma vindt en 'Veel toi, toi, toi gewenst!' verlaat hij ons.

Wat dan volgt zou je de pregenerale repetitie kunnen noemen. De echte generale is veelal een aantal uren voor aanvang van een concert.

Wat omvat die pregenerale repetitie precies? Voorzien van de benodigde bladmuziek, potlood en een flinke hoeveelheid Post-it-blaadjes zet Aarnoud zich op de orgelbank, zet de muziek van het eerste stuk op de lessenaar en trekt een aantal registers open. Op een Post-it noteert hij vervolgens de gekozen registratie en plakt die op de eerste bladzijde. Orgeltonen vullen de kerkruimte, dan stopt hij plots en mompelt: 'Hier veranderen'.

De registratiewijziging wordt genoteerd en ingeplakt, waarna het gedeelte opnieuw wordt gespeeld. Dit gaat zo door tot de klank van het gehele stuk naar tevredenheid lijkt ingesteld. Lijkt, want na afronding van de voornoemde handelingen plaatst Aarnoud in de kerkzaal een, kleine digitale recorder – 'Een onmisbaar stukje techniek!' – en speelt hij zonder onderbrekingen het gehele concertprogramma. Daarna wordt, op de orgelbank gezeten, de uitvoering beluisterd. Het laat zich eenvoudig raden dat dan de finishing touch wordt aangebracht.

Dit voorbereidende ritueel neemt, afhankelijk van de moeilijkheidsgraad van het programma, al gauw een aantal dagdelen in beslag.

Waarom dit ritueel?

'Bij een orgel met veel registers kan de organist kiezen uit een scala van klankkleurvarianten, de registratie. Daar ook organisten over slechts twee handen beschikken, die druk doende zijn op de klavieren, assisteren zogenoemde registranten. Zij lezen de muziek mee en zien dus op welke momenten de registratie moet worden gewijzigd.

Dankzij hun hulp kan ik mij volledig concentreren op een vlekkeloze uitvoering van het programma, ik streef per slot van rekening het optimaal haalbare na!

Nog even tussendoor: de hier beschreven concertvoorbereiding heb ik slechts tijdens één dagdeel bijgewoond, het hele ritueel is naderhand bij het schrijven van dit verslag gecompleteerd.

Nadat hij zo het derde stuk van registratienotering heeft voorzien, draait Aarnoud zich naar mij toe en zegt: 'Dit is het laatste klusje voor vandaag, eigenlijk lijkt het me een beetje saai om dit nog langer bij te wonen. Ik zal het je niet kwalijk nemen als je het voor gezien houdt.' Ik ben het roerend met hem eens en nadat ik hem voor zijn bereidwilligheid en aangename gastvrijheid heb bedankt, wens ook ik hem veel succes met het komende concert toe.

Enmaal beneden in de kerkzaal kijk ik nog een keer naar het orgel boven mij en onder de klanken van een vrolijk stuk van de relatief onbekende Franse organist/componist *Boély* laat ik een zeer kundig en bevlogen rasorganist achter, naar ik zeker weet genietend van zijn beroep, zeg maar hobby!